

Nyheter og kritisk tenkning

Workshop kritisk tenkning, dag 2

Erik Ryen

Fokus for seminaret

1. Hvilket potensiale ligger det i nyheter til å utvikle kritisk tenkning hos elevene?
2. Hvordan kan dette gjøres i praksis?
3. Hvilke utfordringer står man overfor?

Hvordan brukes nyheter i skolen i dag?

Læringsteori

Konstruktivistiske teorier om læring tar utgangspunkt i at læring skjer gjennom at nye fenomener blir forsøkt tilpasset den kunnskapen man har fra før

Resultatet kan bli:

1. Assimilering: Man forklarer den nye opplevelser ved hjelp av det man kan fra før
2. Akkomodasjon: Forhåndsoppfatningene er ikke tilstrekkelige, men må endres

Likevektsprinsippet: Drivkraften i læringsprosessen, som settes i gang når barnet står overfor noe det ikke får til å stemme.

Diskuter

Hvilken nyhetssak er dette bildet hentet fra? Kan det brukes til å utfordre elevenes forforståelse? Kan det være problematisk å bruke et slikt bilde i undervisningen?

Plasthvalen

Sak fra nrk.no 12.08.18

Hvilken verdi kan en slik sak ha for læreren som vil fremme kritisk tenkning?

Enkeltskjebnen som utgangspunkt for kritisk tenkning

«De siste statistiske nyhetene om trafikkulykker, globale inntektsforskjeller eller barnedødelighet vekker sjelden oppmerksomheten til barn eller unge. Derfor bør vi prøve å knytte enkeltmenneskene bak tallene til elevenes interesser for liv og død, rettferdighet og urettferdighet. Slik kan vi åpne elevene for viktig kunnskapsstoff og sentrale sammenhenger mellom enkeltmenneskers levekår og samfunnsmessige strukturer»

«Både i geografi og i historie kan elevene vise stor interesse for det tilsynelatende fjerne, hvis det kan engasjere deres innlevelse i og medfølelse for andre menneskers opplevelser og livsvilkår. Slik kan det bygges en bro fra elevenes ståsted her og nå til fjerne steder og tidligere tider. Det samme gleder selvsagt i samfunnskunnskap»

Syntese mellom læreplansentrerte og elevsentrerte kriterier

«I den pedagogiske debatten har det ofte vært satt opp en motsetning mellom læreplansentrerte og elevsentrerte kriterier for utvalg og organisering av lærestoff. Som en analytisk eller teoretisk motsetning er den viktig nok, og bør ikke harmoniseres vekk [...] Vi må prøve å koble læreplanføringene og elevinteressene på en slik måte at begge hensyn ivaretas til fordel for mer og bedre læring»

Koritzinsky, 2014: 149

Eksemplarisk undervisning og danning

«Dannende læring, som fremmer den lærendes selvstendighet, som altså fører frem til ytterligere viten, evner og holdninger, nås ikke gjennom reproduktiv overtakelse av den størst mulige mengde enkelterkjennelser, -evner og –ferdigheter, men derimot ved at den lærende ut fra et begrenset antall utvalgte eksempler arbeider seg frem til ... mer eller mindre vidtrekkende allmenngyldige kunnskaper, evner og holdninger ... Ved hjelp av slike allmenne innsikter, evner og holdninger kan man gjøre større eller mindre grupper av enkeltfenomener og –problemer, som har samme eller liknende struktur, tilgjengelige og begripelige.

(Klafki, 2014: 176).

Tidstypiske nøkkelpoblemer

Hva er de store utfordringene vi i dag står overfor, som elevene må forholde seg til, og som det er viktig at de blir i stand til å ta stilling til?

Den induktive arbeidsmåten

1. Læreren introduserer noe som er relevant for kompetansemålet klassen arbeider med, og som læreren introduserer noe – det kan være et eksempel, et bilde, en tekst eller videoklipp elevene jobber aktivt med kun i lys av egne erfaringer, tanker og ideer.
2. I den andre fasen forsøker klassen gjennom en klarere lærerstyrt dialog å se etter koblinger mellom de ulike elementene som er brakt opp.
3. I den siste fasen knyttes så slutningene fra mellomfasen til teoretiske perspektiver. Her har læreren en svært viktig rolle når det gjelder å sørge for at koblingen til de teoretiske perspektivene hele tiden blir konkretisert ved hjelp av eksempler og knyttet til den foregående diskusjonen, slik at disse ikke blir stående som rene abstraksjoner

(Fjeldstad 2009, referert i Ryen 2017)

Et aksjonsforskningsprosjekt om bruk av nyheter i samfunnsfag

Sentrale grep:

- Hver time skulle starte med en gjennomgang av de viktigste sakene i nyhetsbildet.
- Vi skulle ikke fortelle elevene hvilke nyheter vi mente var de viktigste; det skulle de selv måtte ta stilling til.
- Elevene fikk i lekse å lese/se nyheter, det ble vist nyhetssendinger i timene, i tillegg til at de fikk tid til å lese aviser på skolen.
- Halvveis inn i prosjektet skulle elevene gruppevis komme frem til en sak i nyhetsbildet som de mente var aller viktigst. Denne skulle de avslutningsvis presentere og diskutere gjennom en lærerstyrt fagsamtale.

Funnene viste et stort potensiale, men også utfordringer ved bruk av nyheter i undervisningen?

Har elevene tilstrekkelig forkunnskaper til å sette saken inn i en større sammenheng?

Kan store internasjonale nyhetssaker både engasjere og gi en opplevelse av nærhet? Hvordan

Hvordan gi elevene ulike perspektiver, som også synliggjør samfunnsmessige strukturer og åpner for en kollektiv – og ikke bare individuell – forståelse av handling?

Oppgave:

Lag et undervisningsopplegg som skal fremme kritisk tenkning med utgangspunkt i en eller flere aktuelle nyhetssaker. Begrunn hvilke(n) sak dere velger ut, både utfra hensyn til en elevgruppe og utfra kjerneelementene i ett eller flere fag.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/>

Noen muligheter og utfordringer ved bruk av nyheter

1. Læreren sitter ikke med fasiten
2. Tidkrevende å holde seg oppdatert
3. Kan vi stole på nyhetene?